

Озеран Алла

доктор економічних наук, професор,

Талліннський технічний університет,

м. Таллінн, Естонія

alla_ozeran@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

***Анотація.** У статті досліджується статистика державного замовлення та поданих заяв на бюджет на освітні програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» у 2020-2022 роках і робиться висновок про зниження популярності даної спеціальності серед абітурієнтів. Також аналізується освітньо-професійна програма «Облік і аудит» КНЕУ імені Вадима Гетьмана на склад та логіку побудови навчального плану. Запропоновано упорядкувати дисципліни навчального плану так, щоб забезпечити системний підхід до формування фахових компетентностей.*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, спеціальність «Облік і оподаткування», навчальний план.*

***Annotation.** The paper examines the statistics of the state order and submitted applications for the budget for educational programs for bachelors in the specialty 071 «Accounting and Taxation» in 2020-2022 and concludes that the popularity of this specialty among applicants has decreased. The educational and professional program «Accounting and Audit» of KNEU named after Vadym Hetman is also analyzed for the structure and logic of the curriculum. It is proposed to organize the disciplines of the curriculum in such a way as to ensure a systematic approach to the formation of professional competences.*

***Key words:** accounting, specialty «Accounting and taxation», curriculum.*

Вступ. Бухгалтерський облік – спеціальність, яка крізь століття залишається затребуваною на ринку праці, оскільки власникам та управлінському персоналу завжди потрібно мати інформацію про поточний фінансовий стан підприємства, його результати діяльності, грошові потоки, податки, які нараховані та сплачені. На жаль, бухгалтерський облік як навчальна спеціальність зараз знаходиться у кризі. Останні роки спостерігається зменшення як бажаючих вступити на освітні програми з обліку, так і зменшення державного замовлення на цю спеціальність.

Мета статті – розкрити проблеми побудови навчального плану при підготовці фахівців з обліку та оподаткування; запропонувати упорядкувати дисципліни навчального плану так, щоб забезпечити системний підхід до формування фахових компетентностей.

Результати дослідження. У таблиці 1 наведено обсяг державного замовлення та, відповідно, поданих заяв на бюджетні місця на освітні програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» у розрізі 20 вищих навчальних закладів України у 2020-2022 роках.

Таблиця 1

Статистика державного замовлення та поданих заяв на бюджет на освітні програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» у 2020-2022 роках [1-2]

№ з/п	Назва ЗВО	Назва освітньої програми	Обсяг державного замовлення		Подано заяв на бюджет		
			2021 р.	2022 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ДВНЗ «Ужгородський національний університет»	Облік, аудит і оподаткування, Бізнес-консалтинг	11	7	67	56	60
2	Державний податковий університет*	Облік, податковий аудит та бізнес-аналітика	65	60	160	107	50
3	Державний університет «Житомирська політехніка»	Облік, контроль і митна справа	5	5	-	47	28
4		Облік і оподаткування	5	5	82	49	25
5	Донецький національний університет імені Василя Стуса	Облік і оподаткування	11	6	126	27	9
6	Державний торговельно-економічний університет*	Облік і оподаткування, Фінансовий контроль та аудит, Діджитал аудит та аналіз	68	34	343	311	151

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Західноукраїнський національний університет	Аудит і аналіз бізнесу, Облік і оподаткування діяльності суб'єктів господарювання (2021); Облік і оподаткування	5	5	-	51	69
8	КНЕУ імені Вадима Гетьмана	Облік і аудит	33	30	289	151	135
9		Диджитал - облік	10	9	86	43	37
10		Фінансовий моніторинг і аналіз	10	8	29	29	38
11		Податковий менеджмент та комплаєнс**	7	7	85	23	35
12	КНУ імені Тараса Шевченка	Облік і оподаткування	28	25	138	134	100
13	Луцький національний технічний університет	Облік і оподаткування	5	10	48	17	60
14	ЛНУ імені Івана Франка	Облік і оподаткування	16	18	208	157	105
15	Національна академія статистики, обліку та аудиту	Облік, аудит та оподаткування	20	10	69	89	32
16	НУ «Львівська політехніка»	Облік і оподаткування	37	19	36	222	61
17	НУ «Чернігівська політехніка»	Облік і оподаткування	2	5	67	49	19
18	Одеський національний економічний університет	Облік і аудит, Оціночна діяльність	32	29	128	126	69
19	Поліський національний університет	Облік і оподаткування	5	5	12	67	22
20	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Облік і оподаткування	5	5	17	91	74
21	Сумський державний університет	Облік і оподаткування	8	5	8	37	29
22	Східноукраїнський університет імені Володимира Даля	Облік і оподаткування	13	8	56	43	19
19	Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	Облік і аудит	36	32	-	150	48
19	Центрально-український національний технічний університет	Облік і оподаткування	5	5	5	24	33

*у 2021 р. - Університет державної фіскальної служби України

**У 2021 р. – Київський національний економічний університет

***У 2021 р. – Освітня програма «Податковий менеджмент»

Звичайно, зменшення поданих заяв можна пояснити військовою агресією російської федерації проти України, що розпочалася у лютому 2022 року і вплинула на рішення абітурієнтів не тільки у виборі облікових спеціальностей. Проте спостерігається і значне зменшення поданих заяв у 2021 році порівняно з 2020 роком, не дивлячись на те, що спектр застосування знань та вмінь, отриманих за цією спеціальністю дуже широкий: від економіста, бухгалтера,

бухгалтера з управлінського обліку до головного бухгалтера, податкового консультанта, аудитора, фінансового директора і навіть керівника підприємства.

Можна виділити декілька причин зниження популярності спеціальності «Облік і оподаткування» в університетах.

По-перше, поява нових спеціальностей, зокрема у сфері ІТ, які дозволяють працювати віддалено, універсальні у різних країнах світу і є досить високо оплачуваними.

По-друге, сьогодні вхід в облікову спеціальність можливий і без вищої освіти.

По-третє, сама назва спеціальності дещо обмежує різноманітність професії.

По-четверте, робота облікового фахівця вимагає посидючості, зосередженості, уважності, широкого кругозору (фінанси, економіка, право), а також, що найголовніше, передбачає адміністративну, а деколи і кримінальну відповідальність, що може відлякувати молодих людей.

Не зважаючи на це, під впливом швидких змін у суспільстві та цифровізації економіки професія розвивається, вимагаючи від нового покоління фахівців нових знань й умінь.

Сьогодні все більше уваги приділяється формуванню у майбутніх фахівців з обліку, аудиту та оподаткування «м'яких навичок» (soft skills). Як справедливо зазначає Оксана Нужна, для побудови успішної кар'єри та реалізації особистого потенціалу бухгалтер повинен вміти правильно «розставляти пріоритети, легко і без опору адаптуватись до змін, швидко освоювати нові технології, проявляти ініціативу, генерувати нові ідеї, помічати корисні тренди раніше за інших та враховувати їх, вносити раціональні пропозиції, мотивувати себе та інших, володіти навичками тайм-менеджменту, бути ерудованим та інше» [3, с. 26].

Тим не менше, важливим є опануванням здобувачами вищої освіти потужним арсеналом сучасних професійних знань (hard skills).

Бухгалтерський облік – давня професія, проте вона постійно розвивається під впливом змін в економічному середовищі та технологій. Відповідно, навчальні плани підготовки бухгалтерів повинні відповідати ринковим вимогам та потребам стейкхолдерів, а також бути логічними і послідовними. Дисципліни, які вивчаються здобувачами за вибором, мають носити також системний характер. Наприклад, здобувачі, які планують вивчати дисципліну «Судово-бухгалтерська експертиза», повинні спочатку опанувати дисципліни «Право», «Конституція України», «Фінансове право», «Фінансовий облік», «Фінансова звітність». Іншими словами, без вивчення певних дисциплін здобувач не може вибрати дисципліну «Судово-бухгалтерська експертиза». Таким чином, правильно побудований ланцюжок навчальних дисциплін (як обов'язкових, так і вибіркових) дасть можливість підготувати гарного профільного фахівця у межах широкої спеціальності «Облік і оподаткування».

Аналізуючи навчальний план освітньо-професійної програми «Облік і аудит» КНЕУ імені Вадима Гетьмана [4], бачимо наступну нелогічність у послідовності вивчення дисциплін. Дисципліни «Фондовий ринок» та «Управління активами інститутів спільного інвестування» є вибірковими на 2 курсі (3 і 4 семестри відповідно), у той час, як дисципліну «Фінанси» студенти вивчатимуть лише на 3 курсі у 5 семестрі. Вважаємо, що здобувачі повинні опанувати спочатку загальні (базові) концепції, пов'язані з фінансами, і тільки після цього вивчати поглиблено специфічні дисципліни. На нашу думку, у навчальному плані варто здійснити такі зміни у вивченні обов'язкових дисциплін: дисципліну «Фінанси» перенести на 2 курс (3 семестр), дисципліну «Статистика» - 2 курс (4 семестр), а дисципліну «Маркетинг» - на 3 курс (5 семестр). У такому разі ланцюжок підготовки фахівців з бухгалтерського обліку у сфері небанківських фінансових установ виглядатиме так: «Фінанси» (3 семестр) - «Фондовий ринок» (4 семестр) - «Управління активами інститутів спільного інвестування» (5 семестр) – «Торгівля цінними паперами» (6 семестр) – «Облік в небанківських фінансових установах» (7 семестр).

Така дисципліна як «Облік за видами економічної діяльності» викладається у 5 семестрі, коли студенти ще не опанували дисципліну «Фінансовий облік». Її варто перенести у 6 семестр замість дисципліни «Корпоративні фінанси», яку можна вивчати у 5 семестрі.

Нелогічним також виглядає вивчення вибіркової дисципліни «Аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень» (6 семестр) раніше за обов'язкову дисципліну «Бізнес-аналіз» (7 семестр). На нашу думку, доцільно поміняти семестрами дисципліни «Бізнес-аналіз» та «Менеджмент персоналу» (6 і 7 семестри відповідно). Дисципліну «Аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень» доцільно перенести з 6 у 7 семестр, а дисципліну «Діджитал технології в обліку» - навпаки, з 7 у 6 семестр.

Також вважаємо, що в сучасних умовах здобувачам спеціальності «Облік і аудит» корисно розвивати навички критичного та креативного мислення. З цією метою, доречно у навчальні програми додати такі дисципліни на вибір як «Критичне мислення та ефективна презентація», «Креативність та інновації», «Start-up підприємництво». Опанування цими дисциплінами уможливить формування у майбутніх фахівців бізнес-компетенції та вміння презентувати себе на ринку праці.

Висновки. Підводячи підсумки, зазначимо, що престиж та поновлення інтересу до здобуття професії бухгалтера з-поміж іншого залежить від навчальної плану освітньої програми, яка повинна бути сучасною, змістовною та логічною.

У межах підготовки фахівців можливо забезпечити формування компетенцій за спеціалізаціями, наприклад, судового бухгалтера або бухгалтера небанківських фінансових установ.

Однак, це потребуватиме побудови чіткого навчального плану, при якому вивчення одних дисциплін неможливе без попередньої вивчення інших.

Список використаних джерел

1. Вступна кампанія 2021. Пошук конкурсних пропозицій. URL: https://vstup2021.edbo.gov.ua/offers/?qualification=1&education_base=40&speciality=071&education_form=1&course=1 (дата звернення: 30.10.2023).
2. Вступна кампанія 2022. Пошук конкурсних пропозицій. URL: https://vstup2022.edbo.gov.ua/offers/?qualification=1&education_base=40&speciality=071&education_form=1&course=1 (дата звернення: 30.10.2023).
3. Нужна О. Soft skills та етичні аспекти ділової комунікації у професійній діяльності бухгалтера. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 6 (73). С. 25-32. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.06.025 URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/index.php?art=1026> (дата звернення: 30.10.2023).
4. Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Облік і аудит». URL: <https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1u4oL12zbrA60mvQJo274oAwm4PBUDPr2> (дата звернення: 30.10.2023).